

CASA DI FANTASIA

**KARÁCSONY TAMÁS
VASS ISTVÁN BALÁZS**

Együttműködés ● FORNASETTI–PONTI

Egy épület – nevezzük inkább téri világnak – létrehozása általában nagyszámú közösség együttdolgozását feltételezi. Ez még akkor is igaz, ha szűkítjük a kört, és csupán a tervezésről, a tervezők közösségéről beszélünk. A végeredményt a tervezés nagymértékben meghatározza. Fontos tehát a zökkenőmentes, egymást kiegészítő együttműködés. Ponti és Fornasetti ilyen értelemben kivételesen sikeres páros. Ponti a maga logikusan építkező módszerével a mérnöki szempontokat ugyanolyan hatékonyan képviseli, mint az építőművész a helyi adottságokat feltáró, azokat mérlegelő és a műbe beépíteni képes érzékenységgel. Fornasetti ezt a már önmagában lírai, de élesre vasalt kompozíciót változtatja végtelenül könnyeddé, humorossá, meglepővé. A két alkotó összjátéka egyedi, sosemvolt világot teremt. Ponti strukturált építészeti döntéseit Fornasetti játékosága és dekorativitása egészítette ki. Mindketten újítók voltak: Ponti eltökélt szándéka volt, hogy előremutató, korszerű anyagokból (eloxált alumínium, gumi, stb) az olasz formatervezés elegáns, irányadó darabjait hozza létre – Fornasetti a dekoráció nagymestere, hihetetlen kreativitással, határtalan képzelettel.

A közösen alkotott tereik sikere a szimbiózis egyensúlyától függött: Ponti kissé fáradt, elegáns, alaposan kimunkált gondolatainak és Fornasetti mindig túlbuggyanó játékoságának, ötletességének arányos, pontosan adagolt mértékétől. Ez a kettősség a Casa Di Fantasiában koncepció elemmé válik. A berendezett térnek ugyanis van egy határozott hossz tengelye, melyre Ponti felfűzi a téregységeket. Ez a térsor a két végpontról nézve két eltérő világot mutat: a nappali felől Ponti kimértebb, elegáns, fa mintázatos térsorát érzékeljük. A hálószoba felől betekintve a térsorba Fornasetti elbűvölő mesevilágával szembesülünk.

Ponti így ír erről a Domusban:

„Ez a kis ház egy oda-vissza fordítható játékra alapozott. Így a betétek és a látványok, amikor a nappali szobából a hálószobába, az ajtókon és az ablakokon keresztül nézünk, úgy tűnik, hogy mindent Ferrarese „à la Ponti” gyökérfából készül (naturalista fantázia) és ha ellentétesen nézünk (a hálószobától a nappali felé), akkor mindent Fornasetti nyomatai fednek. A színek? Sárga szőnyeg borítja a teljes padlófelületet, és a nyomtatott részekben és a mintákban szereplő összes színjáték harmonizál ezzel a „pedáljegyzettel” (utasítással, alapvetéssel).”

Ponti átlátásokra, tengelyekre szerkesztett világa a kezdetektől fontos téralkotó lehetőség, melyet a Via Dezza lakásában és későbbi villáiban teljesít ki. A két végpont, a hálószoba és a nappali közötti helyiségekbe műtárgyak sora kerül, melyek részben Ponti alkotásai, de sok közülük a Ponti felkérésére ide, ebbe a térsorba tervezett, készített műtárgy. A művészek többnyire Ponti kedvelt alkotótársai: Piero Fornasettin túl Giordano Chiesa, Edina Altara, Fausto Melotti. Hogy miért ezt az épületet emeltem ki? Ez a példa frissen került a művészetkedvelő, és műgyűjtő világ számára reflektorfénybe. Az 1951-ben készült berendezés elemei ugyanis most, 2019-ben kerültek kalapács alá, Londonban, a Phillip aukciós házban. A 30 elemre bontott együttes mindegyik darabja messze áron felül kelt el, ami erősen felértékeli nem csupán Ponti és a vele együttdolgozó művészek munkáját, hanem a korszakot is! (kisfilm: <https://www.phillips.com/Video?VideoId=282>)

A korszak megítélése, folyamatos felértékelődése kapcsán utalnunk kell a magyar, hasonló korú és értékű épületeinkre – hogy egyet említsek a példatárból: a Győri Megyei Kórház orvosi klubháza Ivánka Andrásról! Jó lenne megélni, érezni hasonló felértékelődést idehaza! Hogy ennek a korszaknak egyre fogyó hírmondóit biztonságban érezhessük!

Vissza a Casa Di Fantasiahoz. Két megközelítés: egyik az 1951-es Domus cikke. A másik az aukció kapcsán megszólaló Salvatore Licitra rövid értékelése, összegzője erről a műről.

A Domusban Ponti így kezdi a Lucano apartmanról írt ismertetőjét:

„Ha az építészetem történetét érdemes lenne leírni, akkor az 1950-től induló fejezet címe a Fornasetti iránti lelkesedés lenne.” Hosszan sorolja Fornasetti műveit, dicséri a mindenre kiterjedő nyomtatást. Azt a nyomtatást, amit az ismertetőben úgy jellemez, hogy az „elpárologtatja a tömeget”, és ennek eredménye az apartmanban oly jellemző „könnyedség fala” érzés. És kitér a megrendelőre: „A tulajdonosok a már ismert alkotások okán szeretik őt (Fornasettit), Az, hogy a Casa Di Fantasia létrejöhett, kizárólag az ő nagylelkűségüknek köszönhető, mivel engedték Fornasettit az extrémításig elmenni. Igazi mecénások, és szervezők, akik szeretnek ezek között a tárgyak, művek között élni.”

Salvatore Licitra, Ponti unokája, a katalógus kurátora mondta a következőket:

Két alapvető szempontot kell figyelembe venni a Ponti munkájának megértéséhez. A térhasználatot a színházi terek sokoldalú használatához közelíti, míg a felületek az illúzió létrehozását szolgálják. Ponti olyan térsort tervez, ahol az átlátások, a vizuális kapcsolatok meghatározó szerepet kapnak – ebből az is következik, hogy a térsor egyes elemei nem konkrét funkciókat szolgálnak, nem arra tervezettek. A terek, a térrészek használatát a lakók döntik el. Fordul tehát a tervezés megszokott folyamata! Az alaprajzot, a térsort nem a funkciók előre meghatározott rendje, kapcsolati hálója szervezi, hanem a térsor teremt lehetőséget a különféle belakásokra! A Lucano lakás határozottan előrevetíti a Via Dezza apartman térszervezését, ahol ez az elv már tisztán érvényesül. A másik fontos szempont az illúzió megteremtése – a dekoráció szerepe a térérzékelésben. Az „ala Ponti” és a nyomtatott panel kettősége, amikor a tér elveszíti fizikailag tapintható formája és a látványa közötti összefüggést, és ezáltal válhat a térérzet könnyűvé, költőivé. A színház juttat eszembe hasonló megközelítést. A díszlet, egy színdarabban gyakran olyan épített kerete a történetnek, mely időről időre más térbeli helyzetet jelenít meg. Egyetlen jól megfogalmazott térforma képes teljesen eltérő térkaraktereket is befogadni – pontosabban képes a gyors, történetfüggő karakterváltásokra. Az, hogy épp minek látjuk a díszletet, mit képzelünk a történet helyszínéül, itt a rendezőtől, a színészekről függ – miképp lakják be a teret. Természetesen a díszlet lényeges része az illúzió. Amit Fornasetti hozzáad Ponti tereihez, térfalaihoz, az az illúzió, a könnyedség, a szellemesség. Olyan helyzetet teremt, melyben a szerepváltás, a szerepváltással együtt járó környezetváltás nem nehézkes, időt rabló folyamat – ellenkezőleg: könnyed, szellemes, meglepő.

Az együttműködés ezer példájának egyike a nemrégiben rendezett kiállítás Rómában, a Palazzo Altempsben. Fornasetti gyakran merített a klasszicista előképekből, az ókori, a reneszánsz alkotásokból. Nem meglepő, hogy az Altemps ismert és nagyértékű ókori gyűjteményében Fornasetti művei határozottan jól érzik magukat. Semmi feszengés, semmi zavar – végtelen természetesség, könnyedség, szellemesség az, ami a tereket és a párba állításokat áthatja!

<https://www.theitalyedit.com/fornasetti-exhibit-rome-palazzo-altemps/>

<https://www.italianways.com/fornasettis-quotes-at-palazzo-altemps/>

/Karácsony Tamás, Vass István Balázs/

